

Peter Kr. Iversen: Vejledning for sønderjyske lokalhistorikere (Skrifter, udg. af Historisk Samfund for Sønderjylland nr. 8).

De mange lokalhistorikere i vort land har kun i ringe grad faaet en hjælpende haand fra faghistorikernes side. For Sønderjyllands vedkommende maa manglen nu siges at være afhjulpet ved Arkivar Iversens lille vejledning for sønderjyske lokalhistorikere, der er udarbejdet paa initiativ af styrelsen for Historisk Samfund for Sønderjylland. Bogen er saaledes anlagt, at der redegøres for, hvorledes arbejdet skrider frem, fra de første planer dukker op, og til det trykte værk kan lægges paa boghandlerens bord. Der fortælles om arbejdets tilrettelæggelse, indsamling af materiale (herunder ogsaa traditionsstof, stednavne, dialekter m. m.), manuskriptets udarbejdelse og trykning. Bogen giver først og fremmest anvisning paa udarbejdelsen af en sognehistorie, og forfatteren regner med, at denne skal skrives af flere i fællesskab. Endnu er det vel saadan, at de fleste sognehistorier er skrevet af enkeltmand, hvorved der vindes større ensartethed og fasthed i planen. Men een mand kan jo umuligt sidde inde med den viden, som er nødvendig for at behandle alle de problemer, som møder en i hvert sogns historie: landbrugshistorie, arkæologi, stednavne, dialekter, folkløse, befolkningshistorie, almuekunst o. s. v., og meget taler for, at man forsøger at løse en saadan opgave i fællesskab.

Selvom bogen først og fremmest beskæftiger sig med sognehistorie i almindelighed, vil den dog ogsaa kunne give en god og værdifuld vejledning til den, der arbejder med mere begrænsede emner, ligesom mange af dens gode raad og vink vil kunne læses med udbytte af lokalhistorikere i den øvrige del af landet.

Johan Hvidtfeldt.

H. K. Kristensen: Øster Horne Herred. (Forlag: Historisk Samfund for Ribe Amt. Kommission: P. Haase & Søn, København 1944).

Næppe nogen anden Egn af vort Land er saa rigt forsynet med Herredsbeskrivelser som Ribe og Ringkjøbing

Amter takket være O. Nielsens og Storgaard Pedersens historiske Arbejde. I Ribe Amt manglede kun Beskrivelser af Anst, Ribe og Øster Horne Herreder og i Ringkjøbing Amt Bølling og Hammerum Herreder samt et enkelt Sogn i Nr. Horne Herred.

For Øster Horne Herreds Vedkommende er det manglende nu udfyldt. Til en historisk-topografisk Beskrivelse af dette Herred forelaa der fra O. Nielsens Haand et Manuskript, som Formanden for »Historisk Samfund for Ribe Amt«, Forfatteren Salomon Frifelt i 1935 gennem Dagspressen opfordrede Førstelærer H. K. Kristensen i Lunde, Vestjylland, til at udgive. Denne paatog sig den stillede Opgave. Men da O. Nielsens Manuskript viste sig at være ufuldstændigt og af ringe Omfang, maatte H. K. Kristensen ved Arkivstudier og Rejser i Herredet indsamle yderligere Materiale. Resultatet foreligger nu som Bog, en ganske anden end O. Nielsens Manuskript. Forfatteren har derfor med fuld Ret udsendt Bogen i sit eget Navn.

Udstyret er jævnt — navnlig kunde man have ønsket sig et bedre og rigeligere Kortmateriale — men Indholdet er grundigt og godt. Forfatteren gør omhyggeligt Rede for de Kilder, han har benyttet. Særlig Gavn har han haft af Godsarkivet paa Nørholm, som Godsforvalteren gav ham Adgang til. I det hele taget ligger der et solidt Arkivarbejde som Grundlag for Bogen, ikke mindst er Herredets Justitsprotokoller blevet grundigt studeret. Derimod skyr Forfatteren Sagn og mundtlig Tradition. Dermed hænger sammen, at han om den nyere Tid kun giver sparsomme Oplysninger. Her er skriftlige Kilder for Størstedelen utilgængelige, og Overblik kan vanskeligt faas. Det er det gamle Øster Horne Herred fra Tiden før Banerne og Bilerne, der interesserer H. K. Kristensen.

Efter en Oversigt over Naturforholdene og Herredet i Oldtiden, begge Afsnit priseligt kortfattede, kommer Afsnit om Herred og Ting og om Herredet i Almindelighed, det sidste behandlende Herredets Tilhørsforhold gennem Tiderne — en Tid i Middelalderen stod det under tyske og holstenske Herrer — Folketallet, Landbrugets Historie, Jydepotteindustrien, Krigene i det 16. Aarhundrede og Hekseprocesser. Derefter gennemgaas hvert af de 5 Sogne,

og der fremdrages en Mængde Oplysninger om de enkelte Byer, og der gøres særskilt Rede for Herregaardene, Kirkerne og Skolevæsenet. Særlig interessant er Afsnittet om Nørholm og dets bedst kendte Besidder, den økonomiske Forfatter A. C. Teilmann († 1790). Med Spænding læser man om Fundet af den gamle Borg Kalsgaard, og en sand Perle er det kostelige grovkornede Brev fra Hans Skade til Agerkrog 1636 til Sønnen Hans Skade, der ender med Ordene: »Far Fanden i Vold! Gud befalet!«

Sproget i Bogen er godt, kort og knapt. Der er ingen Væven, men Saglighed. Af og til dukker en herlig vestjysk Vending op (f. Eks. Side 195: »Den gode Regimentsskriver er i en slem Klemherke«). Bogen er forsynet med et Stednavneregister, men mangler desværre Personregister. En Del Trykfejl og Smaaunjagtigheder ophæver ikke det gode Indtryk af Bogen og den Bedrift, det er, paa blot 9 Aar at have udgivet 5 solide Sognehistorier i eet Bind.

Carl Lindberg Nielsen.

*Alfred Kaae: Torsted. Blade af et Hedesogns Historie.
(Kaaes Forlag. Kronhede. Ulfborg 1945).*

Om Torsted Sogn mellem Ringkjøbing og Holstebro har Førstelærer Kaae i Kronhede skrevet en statelig Bog. Dens Forfatter er noget af en Digter og forstaar at fortælle.

Af Sognets geologiske Forhold gives der en temmelig vidtløftig Skildring. Ret beset hører et saadant Afsnit dog næppe hjemme i en Sognehistorie og vil til Dels være uforstaaeligt for de fleste. Ogsaa Oldtiden er der ofret meget Arbejde paa. En lille Oversigt over Oldtidslevn kan ikke undværes i en Sognehistorie; men faa formaar at gøre Skildringen af Oldtiden levende og anskuelig.

Fra Middelalderen kan der ikke oplyses stort om Torsted Sogn. Dets Historie begynder stort set med Matriklen 1664. Her tager Forfatteren da ogsaa for Alvor fat, og han har gjort grundige Studier, særligt til Ejendomshistorien. Bedst er dog afgjort Afsnittet om Skolen. Torsted Sogn har haft adskillige betydelige Mænd som Lærere, saaledes Folkloristen Jens Kamp og J. A. Trøstrup, Stifteren af Hering Museum. Og som den tredie i dette Kløverblad kan man indføje Alfred Kaae.